

7 Zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a preventivně výchovné péče jsou určena dětem a mládeži ve věku 3–18 let, popřípadě nezaopatřeným osobám starším 18 let, které se připravují na budoucí povolání, a to až do 26 let jejich věku. Jejich hlavním účelem je zajištění vzdělávání a výchovné péče pro umístěné děti. Hlavním cílem této péče je opětovné zařazení dítěte do běžného vzdělávacího procesu, jeho návrat zpět do původní rodiny, je-li to možné, popřípadě jeho umístění do náhradní rodinné péče. Během jeho pobytu v zařízení jsou cílem konkrétní odborné činnosti se samotným dítětem vedoucí k jeho duševní rovnováze a dobrému zdravotnímu i duševnímu zdraví. Jedná se o vzdělávací a výchovné aktivity s dítětem, které se vyznačují narušeným vnímáním i projevováním citů, deprivované v důsledku jeho nevhodného nebo nepodnětného rodinného prostředí, negativním vztahem k sobě nebo okolí a podobně. Všechny tyto činnosti vyžadují odbornou kvalifikaci pro speciálně pedagogickou a psychologickou péči, nebo také terapeutickou práci s dítětem. Existuje i vnitřní specializace zařízení se zaměřením na specifickou odbornou péči vyplývající ze zvláštností dané skupiny, např. se zaměřením na matky s dětmi, na závislostní chování, na ochrannou výchovu, na děti vyžadující výchovně-léčebnou péči apod.

Děti umístěné v zařízeních pro závažné poruchy chování (dětský domov se školou nebo výchovný ústav) se zpravidla vzdělávají ve školách, které jsou zřízeny jako součást zařízení. Při dětských domovech se školou jsou zřízeny základní školy, kde jsou žáci vzděláváni podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, popřípadě jeho přílohy, nebo RVP pro základní školy speciální. Při výchovných ústavech jsou zřizovány školy poskytující střední vzdělání v různých oborech vzdělávání a v různé délce trvání od jednoho roku do tří let. Nabídka oborů i délky studia umožňuje dětem získání vysvědčení o závěrečné zkoušce nebo výučního listu, aby byly schopny po ukončení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy se uplatnit v co největší míře na trhu práce. Často již zletilí žáci zůstávají na základě smlouvy v zařízení, aby střední školu dokončili, někteří i pokračují v dalším studiu ve školách mimo zařízení a rozšiřují si vzdělání ve svém oboru ve vyšším stupni vzdělávání. Výchovně vzdělávací proces probíhá v těchto zařízeních celodenně.

S účinností od 1. února 2016 byly Výnosem ministryně školství zavedeny Standardy kvality péče o děti v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a preventivně výchovné péče, jejichž účelem je nastavení a udržení srovnatelné úrovně kvality poskytované péče v jednotlivých zařízeních napříč celou Českou republikou a zvyšování kvality péče o děti v těchto zařízeních. Definují základní kritéria kvality péče a zároveň naznačují směr vývoje kvality poskytovaných služeb. Vycházejí z aktuálních vědeckých poznatků a poznatků z praxe. Jsou použitelné pro široké spektrum různých typů ústavních zařízení (dětský domov, dětský domov se školou, diagnostický ústav, výchovný ústav, střediska výchovné péče). Standardy nemají za cíl péči o děti unifikovat v obsahovém slova smyslu, proto nespécifikují konkrétní výchovné metody a postupy. Svým nastavením a strukturou umožňují jednotlivým zařízením si zvolit, vytvořit a rozvíjet vlastní přístup k péči o děti v ústavních zařízeních. Inspekční činnost České školní inspekce probíhala podle Standardů kvality péče v ústavních zařízeních zřizovaných MŠMT od data jejich účinnosti.

ČŠI ve školním roce 2015/2016 vykonala inspekční činnost ve 119 zařízeních, která měla 129 součástí. V dětském domově provedla inspekční činnost v 86 případech, v dětském domově se školou v 16 případech, ve výchovném ústavu v 15 případech, ve středisku výchovné péče v devíti případech a v diagnostickém ústavu ve třech případech.